

7 М. М. Станковић
УНИВ. БИБЛИОТЕКА
И. Бр. 27229

О САВРШЕНИЈИМ СУШНИЦАМА

ЗА

СУШЕЊЕ ШЉИВА

И

ЊИХОВОМ ЗНАЧАЈУ ЗА ПОЉСКУ ПРИВРЕДУ

У СРБИЈИ

ОД

КОСТЕ Д. ГЛАВИНИЋА

ПРОФ. ВЕЛ. ШКОЛЕ

РЕДОВ. ЧЛАНА СРН. ПОЉ. ДРУШТВА

VI пољопривредно предавање за шири круг слушалаца,
држано 16. априла 1900. год. у дому Српског
Пољопривредног Друштва

БЕОГРАД

ШТАМПАРИЈА Д. ДИМИТРИЈЕВИЋА, ИВАН-БЕРОВА УЛ. БР. 1.

1900.

ПРЕШТАМЦАНО ИЗ „ТРГОВ. ГЛАСНИКА“

Своме колеги и другјавцу
Н. Н. Станковићу, Јевићу
професору вел. школе, Јавићу
Јавићу савића
писецу

Поштована господо и браћо! Као редован члан Српског Пољопривредног Друштва, сматрао сам и сматрам за своју врло пријатну дужност, да према своје знању и умењу помажем Српско Пољопривредно Друштво у вршењу његовог тешког али племенитог и корисног задатка, увек кад год ми се за то укаже прилика, а нарочито онда, кад оно од мене то и затражи. Према томе, радо сам се одазвао и позиву поштованог председника Срп. Пољопривр. Друштва, г. Милутина Савића, да у овоме дому срп. пољопривредника држим једно предавање „О савршенијим сушницама за сушење воћа и њиховом значају за пољску привреду у Србији“, захва-

љујући и њему и друштву што ми је тиме дата могућност, да се и овом приликом, бар колико толико одужим Срп. Пољопривр. Друштву, за почаст, што сам и ја увршћен у ред његових редовних чланова.

Али, пре но што би отпочео ово своје предавање, морам напоменути: 1. да ћу говорити само о значају савршенијих сушница за сушење шљива, будући су суве шљиве, у нашој народној привреди, за сада најважније, и 2. да се, по моме нахођењу, за оваква предавања, која су намењена ширем кругу слушалаца, тражи нарочита предавачка подобност, ако се жели да буду пажљиво саслушана и да од њих буде неке користи. Уверен, пак, да немам довољно такве подобности, уздам се у сам предмет о коме ћу говорити, да ће он својим значајем и интересантношћу помоћи, да ме до краја стрпљиво саслушате.

У исто време, молим вас, да ми не замерите што ћу највише говорити о сушници моје конструкције, будући морам то чинити с тога, што изгледа, да она за сада има за нас највише вредности.

Господо! Сви ми, који смо се данас овде искупили, знамо да је Србија, за сада, скоро искључиво пољопривредна држава, јер се од сваких њених 100 становника, баве једино пољском привредом њих, скоро 84; а од целокупног нашег извоза долази на производе пољ. привреде 80—86⁰. Али, многим од присутних, неће можда бити познато: да Србија, скоро сваке године, прима са стране само за *суве шљиве* до ¹/₅ од укупне суме злата, која се за продате наше производе у земљу уноси.

Да би вас о овоме уверио бројевима, који то најочигледније показују, изнећу вам потребне ми статистичке

податке о нашем извозу за последњих
5 година :

Тако на прилику :

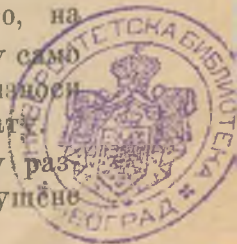
године	Укупна вред. нашег извоза била је :	Свих пољо- привр. произ. извезено је :	Самих сувих шљива изве- зено је :
1895.	43,390.451 д.	35,029.475 д.	9,261.956 д.
1896.	53,385.965 "	45,759.523 "	5,929.088 "
1897.	55,939.981 "	46,210.637 "	12,573.292 "
1898.	56,991.479 "	49,065.937 "	7,828.138 "
1899.	65,748.388 "	56,839.120 "	11,198.107 "

Дакле, за последњих *пет* година,
извезено је *сувих шљива* укупно за
46,790.581. *дин. у злату.*

Као што се види, ово је позамамна
сума, али, поред све њене величине,
нису од овога нашег врло важног про-
извода имали онолику корист колику
би могли имати и колику обично имају
други срећнији народи, ни наша на-
родна привреда ни наши пољопривред-
ници који шљиве суше; а један од
главних узрока томе, по моме дубоком
уверењу, јесте поред других според-
нијих и тај: што су сушнице у ко-

јима се код нас шљиве суше, несавршене, или, како се друкчије каже, нерационалне, те се за исту количину сувих шљива троши много више горива, радне снаге и времена, но у савршенијим — рационалним — сушницама, а поред тога, добива се од исте количине сирових шљива мање и лошије, а према томе и јевтиније робе. Колика, пак, може бити укупна разлика у цени суве шљиве, осушене на обичним, лошим и савршенијим, бољим сушницама могу нам најјасније показати ови бројеви: 100. кгр. лошијих сувих шљива, осушених на нашим обичним сушницама, продавано је 1897. и 1898. год. по 9. до 10. дин. а пр. 1899. год. по 15. до 16. јевтиније но 100. кгр. боље осушених, а то, на количинама сувих шљива, које су само за последње 3 године извезене, износи преко 9 милиуна динара у злату.

Обазремо ли се; сад, на ову разлику у ценама боље и лошије осушене

шљиве, а она је ранијих година бивала по неки пут и већа, сложићемо се, држим, у томе, да је било сасвим природно: што су позвани чиниоци у Министарству Народне Привреде, међу којима је наш поштовани данашњи председник Срп. Пољ. Друштва, био један од најпозванијих, још 1883. г. чим је створено Министарство Народне Привреде, покушали да и код нас одомаће боље — савршеније — сушнице; и, благодарећи дарежљивости *Његовог Величанства Краља Милана* и Министарству Народне Привреде саграђено је 1883. или 1884. године у нашим главним шљиварским крајевима 8 француских — Исартијевих сушница, у циљу да се наши пољопривредници упознају и опријатеље са савршенијим сушницама. Али, овај покушај за увођење савршенијих сушница у народ није испао за руком, и то, по моме мишљењу поред осталог, нарочито с тога:

1. Што су Исартијеве сушнице за наше прилике биле врло скупе, јер је за сваку плаћено преко 2000. динара а за неке, које су приватни о својој трошку градили, плаћено је, како се причало, и свих 3600. дин.;

2. Што је у Исартијевим сушницама било врло много гвоздених делова, и што су за грађење тих сушница били потребни, добри, нарочито добро изведбани мајстори, и

3. Што се начин рада, код Исартијеве сушнице, знатно разликовао, од онога који је код нас уобичајен.

После овога чињен је покушај и са једном другом француском — Рибовом — сушницом, која је 1879. г. на једној утакмици у Француској награђена првом наградом. Та је сушница начињена 1886. или 1887. год. у Топчидеру, али, ни са овим се покушајем није успело да се боље, савршеније стране сушнице и код нас

одомаће, јер, колико је мени познато, осим те једне Рибове сушнице у Топчидеру није саграђена више ни једна.

Неће бити, ваљда, од штете, што ћу вам овде напоменути: да су и у Босни чињени безуспешни покушаји да се тамо одомаће француске — Казнилове — сушнице, јер и ако је помоћу тамошње владе подигнуто око 100. Казнилових сушница, и ако је влада довела у Босну, Французе, који су те сушнице градили а за тим и показивали, како се са њима шљиве суше, опет их народ није прихватио нарочито због скупоће, те је тамошња влада после тога предузела потребне кораке за поправку Босанске домаће сушнице.

Да би се, после горе поменутих покушаја, који су код нас чињени без успеха, дошло до једне савршеније а за наше прилике подесније сушнице, расписало је било Мин. Нар. Привр.

крајем маја 1889. год. стечај за подношење планова за једну угледну сушницу за српске пољопривреднике.

Поводом тога стечаја и ја сам поднео план за сушницу моје конструкције, код које сам се трудио да је удесим с обзиром на наше економске прилике и навике, задржавши принцип Исартијеве сушнице. По томе плану саграђена је 1889. год. у Топчидеру прва сушница моје конструкције, која се, у главном, разликује од оне коју сад препоручујем у томе, што има више а мањих леса и што се ове увлаче у сушницу с предње и задње стране.

У сушници моје конструкције, или, како су је 1898. год. назвали Главинићевој, која је подигнута 1889. год. сушене су шљиве исте године у три маха, и добивени су резултати, који се мало разликују од доцније добивених, и ако је сушница била још властна.

и ако је рађено без икаквог упуства за рад од моје стране, али, том приликом, нити су извршена упоредна сушења са обичном — домаћом — и Рибовом сушницом, нити под надзором какве званичне комисије. Упоредна сушења извршена су званично први пут 1897. а за тим по други и трећи пут 1898. и 1899. год. Резултати, добивени тим упоредним сушењима штампани су у своје време у „Тежаку“, „Српским Новинама“ и „Трговинском Гласнику“, и ја их нећу овде излагати, но ћу из њих за сада напоменути само толико:

1. Да је на Главинићевој сушници добивено од сваких 100 кгр. сирових шљива по 6·45 кгр. сувих више но на обићној — домаћој;

2. Да је за исту количину сувих шљива потребна само $\frac{1}{4}$ оне количине горива, која је потребна код обичне — домаће сушнице, и

3. Да се са Главинићевом сушницом може за 30 дана, са истом радном снагом израдити бар за $\frac{1}{3}$ више сувих шљива но са обичном — домаћом.

Да би вам, што је могуће очигледније, показао разлику између савршенијих сушница и наше обичне, у опште, а између Главинићеве и обичне посебице, изнећу вам мало доцније извесне бројне резултате за неколико најбољих француских сушница, нашу обичну и Главинићеву, па ћемо из тих бројева врло лако и очигледно извести закључак: „О значају савршенијих сушница за нашу народну привреду а нарочито за наше пољопривреднике“; а сад ми дозволите да вам у кратко изнесем погодбе које треба да испуни свака добра сушница за сушење воћа у опште па и за сушење шљива, а нарочито она, коју би требало код нас одомаћити.

Те су погодбе у главноме ове :

1. Да се топлота што потпуније употреби, те према томе, да се што мање горива троши;

2. Да дим не допире до шљива;

3. Да се водена пара, коју шљиве при сушењу из себе испуштају, може по вољи из сушнице одводити;

4. Да је конструкција што простија и од пожара сигурна, а руковање њоме што лакше;

5. Да може да прими у себе од једанпут што више силових шљива, и

6. Да је што јевтинија.

Господо! Француска је и данас чувена са својих сувих шљива, а до пре 40 година она је била скоро једина држава, која је у већим количинама сушила шљиве и износила их на светске тргове. Па, како доброту сувих шљива врло много доприносе и добре сушнице, природно је, да је Француска имала и има најбољих

сушница за сушење шљива. Али ни она није имала одмах са свим добре сушнице, но их је поступно побољшавала и усавршавала. И, да би дошли до што бољих сушница за сушење воћа у опште, а нарочито за сушење шљива, Французи су приређивали неколико пута веће утакмице са сушницама разних конструкција. Тако, на пр. 1879. год. била је приређена у вароши Вилневу једна утакмица у којој су се такмичили својим сушницама њих 12 конструктора, и од њих су четворица награђени и то овим редом: Риб, Казнил, Маршерон и Солакру.

Осим ових награђених сушница, од којих имамо и ми једну Рибову у Топчилеру и једну Казнилову у винодељско - воћарској школи у Букову код Неготина, има у Француској, Немачкој, Аустро - Угарској, Русији и Америци врло много добрих сушница, од којих су неке, као: покретна Лукасова и покретна Гајзенхајмска, у своје време и нашим пољопривредницима особито препоручиване, али, ни једна

од њих није подобна за одсмањивање код нас, у главноме због тога :

а. Што су скоро све начињене савсим од гвожђа,

б. Што већина њих прима у себе од једанпут мало сирових шљива; и

в. Што су скоро све за наше пољопривреднике скупе.

С обзиром на ово што рекох, нећу вас ни морити описивањем тих разних и многобројних сушница, будући нам то не би баш ништа користило, а и иначе, није ми намера да вам ма и једну потанко описујем, но сам ставио себи за задатак: *да вам што очигледније изнесем користи које се могу имати од савршенијих сушница и да вам докажем иштебу што бржег грађења савршенијих сушница, с тога ћу вам одмах изнети резултате добивене приликом мало час поменути утакмице у Вилневу, са оне 4 награђене сушнице, а у исто време и резултате добивене код нас у Србији 1897. са Рибовом и Казниловом а 1899. са Главинићевом. Ти резултати изложени су у следећој табlici :*

1898. и 1899. у Србији	1879. у Вилневу у Француској	Кад је и где је сушење вр- шено :					
Назив сушнице:	Шта ста- је ?	Прима си- ров. шљи- ва ктр.	Један на- лог осу- шила за:	Ок 100 к- свр. шљи- Добило се сувих ктр.	За 100 ктр. сув. шљи- ва изгоре- ло дрва ктр.	За 30 да- на може се добити сув. шљи- ва н. тов.	
Рибова	1000 д.	309	38 час.	40	189	24,7	
Казнилова	1000 ”	300	41 ”	46,5	132	25	
Маршеровова	1000 ”	335	31 ”	44	229	34	
Солагроува	1000 ”	373	29 ”	39	253	36	
Рибова	—	397	33 час.	28,5	256	35	
Казнилова	—	446	37 ”	26,6	284	30	
Обична — дом.	200 д.	474	48 ”	25,5	636	26,5	
Главинићева	350 ”	459,5	25 ”	32,0	153	55,5	

У Босни стала је Казнилова сушница 1200 див. и после 36 часова дала је 150—170 ктр. сув. шљива.

ПРИМЕДБА

Из горњег табличног прегледа види се јасно ово:

1. Да добре француске сушнице стају најмање пет пута више но наше обичне, а скоро три пута онолико колико Главинићева;

2. Да се са француским сушницама може за 30 дана израдити $3\frac{1}{2}$ до $8\frac{1}{2}$ метарских цената (нових товара) више сувих шљива, него са нашом обичном, али $20\frac{1}{2}$ до $24\frac{1}{2}$ товара мање него са Главинићевом;

3. Да Главинићева сушница троши за 100 кгр. сувих шљива скоро за половину мање горива но француске, које су код нас саграђене, а 4 пута мање но обична и на послетку,

4. Да је Главинићева сушница дала од 100 кгр. сирових шљива по 6,45 кгр. више сувих но обична — домаћа, а 3,50 кгр. односно 5,50 кгр. више но Рибова и Казнилова које су код нас саграђене.

Већина наших пољопривредника, који шљиве суше, тврде да се шљиве у нашим обичним сушницама осуше за дан и ноћ, или за 24 часа, али то не стоји, јер је комисијским упоредним сушењима 1897., 1898. и 1899. год. несумњиво утврђено: да се све шљиве једнога налога не могу осушити ни по најлепшем времену пре 48 часова.

Даље, из горњег прегледа види се још и то:

а. Да је Рибова сушница код нас дала од 100 кгр. сирових шљива 11,50 а Казнилова 20 кгр. мање сувих шљива него у Француској;

б. Да је Рибова сушница код нас потрошила за 100 кгр. сувих шљива 68 а Казнилова 152 кгр. горива више него у Француској;

Па, шта мислите? шта може бити узрок тој тако знатној разлици између резултата добивених у Француској и код нас?

По моме мишљењу, поред неизвешћаности у раду с тим страним сушницама, главни је узрок тим разликама, сама сирова шљива, и време кад је сушење вршено, јер се, као што је познато, од крупне и зреле (али не презреле) шљиве добива знатно више сувих од исте количине сирових, него кад су шљиве зелене или презреле.

Као што је познато, трговци од пре неколико година одређују цене сувој шљиви према томе колико комада иде у $\frac{1}{2}$ киле, то јест према тежини појединих сувих шљива. Најскупље се плаћа роба од које иде у $\frac{1}{2}$ киле по 65 до 85 комада, а најевтиније она од које иде по 120 и више комада у $\frac{1}{2}$ кгр. и многи наш шљиварски трговац који је прошле године раније примио обавезу за испоручивање гарнитурâ, прошао је, како се мени чини, рђаво с тога, што није био у стању комплетирати гарнитуре про-

писним количинама шљива од 80—85 ком. у $\frac{1}{2}$ кгр., јер већ у другој половини октобра, пр. године, нису на Б.-Пештанском тргу ни бележене наше суве шљиве од 85 ком. у $\frac{1}{2}$ кгр. што значи да их у октобру није већ више ни било.

Због и иначе ситне шљиве на дрвећу, и наглога сушења, због кишовитога времена, у нашим обичним, лошим сушницама, имали смо прошле године несразмерно велике количине сувих шљива од којих је ишло у $\frac{1}{2}$ кгр. више од 115 комада.

Колику, пак, услугу може само у томе да учини поле боља — савршенија — сушница, најбоље се види из ових података:

При упоредним комисијским сушењима 1898.—1899. год. употребљаване су једнаке сирове шљиве у Рибовој, обичној — домаћој и Главинићевој сушници, и, кад је после пребројавано,

колико сувих шљива иде у $\frac{1}{2}$ кгр. нађено је да је од шљива осушених у Топчидеру:

1898. у обичној — домаћој, било у $\frac{1}{2}$ кгр. 118—126 ком., у Рибовој 104—108 ком., у Главинићевој 90—95 ком., а од шљива осушених у Г. Добрињи 1898 у обичној — домаћој било је у $\frac{1}{2}$ кгр. 102 ком., у Главинићевој 79—80 ком. и, на послетку од шљива осушених у Суботици у окр. подринском: 1899. у обичној — домаћој било је у $\frac{1}{2}$ кгр. 109—114 ком., у Главинићевој било је у $\frac{1}{2}$ кгр. 83—97 комада.

Као што се из овога види, у свима горњим случајевима, било је од шљива осушених у Главинићевој сушници по 17 до 28 комада мање у $\frac{1}{2}$ кгр. него од оних осушених у обичним — домаћим. Ова знатна разлика у броју шљива у $\frac{1}{2}$ кгр. која јако утиче на

цену робе, долази нарочито отуда, што шљиве у Главинићевој сушници, за време сушења много мање цуре него у обичној.

1897. и 1898. године продавате су суве шљиве од 80—90 ком. у $\frac{1}{2}$ кгр. по 9 до 10 а 1899. по 15 до 16 дин. скупље од оних од 100—105 комада у $\frac{1}{2}$ кгр.

Ако сад израчунамо, шта је српски пољопривредник због овога изгубио за прошле три године у разлици на цени, или, да се друкчије изразим: шта је изгубљено у ономе „пекмезу“ који је тих година накапао из шљива по пећима (фурунама) наших сушница, око чијег се скидања морало још и дангубити, добићемо ове резултате:

1897. и 1898. године извезено је укупно 776.830. тавара сув. шљива, и, ако узмемо као разлику у цени: не 10, не 9 већ само 7 динара по товару, то она износи:

776.830. тов. по 7 дин. = 5,437.810.
дин. зл.

Прошле, 1899. године извезено је 405.285. тов. и, ако за ту годину узмемо као разлику у цени, не 16 или 15 већ само 10 динара, онда она износи :

405.285. тов. по 10 д. = 4,052.850.
дин. зл.

А из овога излази, да је само за последње три године исцурило срп. пољопривредницима у виду онога пекмеца, који су морали неколико пута стругати с пећи, да се не упали, равних: 9,490.460. динара у злату. При томе треба имати на уму још и то, да се због овог стругања пекмеца губи прилично времена за сушење, а у добу кад је сваки час врло скуп.

Горњи број од $9\frac{1}{2}$ милиуна динара врло је велики и изгледа невероватан, али је, као што сте се и сами могли уверити добивен као резултат сасвим простога рачуна.

Па, зар су Србија и њен пољопривредник толико богати, да лака срца пренебрегавају за три године скоро пуних $9\frac{1}{2}$ милиуна дин. Зар вам, господо и браћо, не може ово већ да послужи као очигледан пример за то, како скупо плаћамо наше незнање, неумешност и немар.

Па, кад би била само 3 милиуна динара, што нам их наша *злашна шљива*, може годишње дати више но што их сада даје, било би још и којекако, али ми, на жалост, *губимо сваке године кад год нам шљива понесе*, три пута по 3 милиуна динара, а како и у чему показашу вам опет простим рачуном који можете, одмах, и сами проверавати.

По сигурним податцима које сам прикупио приликом мојих путовања, ради подизања сушница, издатци за 1 товар сувих шљива износе:

За гориво	2,00 дин.
„ послугу	4,00 „
„ сирове шљиве	8,00 „
	<hr/>

дакле, без амортизац. суш-

нице свега : 14,00 дин.

1898. год. просечна цена извезених сувих шљива била је 19,50 дин. 100. кгр. а те је године велика количина продавана на београдском тржишту и испод 11. дин. 100. кгр., што значи, да многи српски пољопривредник није те године примио за своје суве шљиве ни онолико, колико су га оне у ствари и стале.

Па да пођемо у овоме нашем излагању и даље :

Утврђено је несумњиво, да Главнићева сушница троши само $\frac{1}{4}$ горива колико обична, а неки, који су прошле године са њом сушили шљиве, веле да је код њих трошила само $\frac{1}{6}$, а то ће рећи, да се на сваких 100. кгр. сувих шљива може уштедети на гориву

најмање 1,50 дин., и, како смо прошле 3 године извезли: 1,182.115. нов. товара, могли смо на тој количини уштедети само на гориву :

1,182.115. т. по 1,50 д. = 1,773.172. динара.

Даље, несумњиво је утврђено : да се у Главинићевој сушници, као савршенијој од наше обичне, добива од сваких 100 кгр. сирових шљива по 6,45 кр. сувих више но у обичној, према томе прошле 3 године добили би од исте количине сирових шљива, која је употребљена за сушење :

1,182.115 товара по 6,45 кгр. = 7,624.641,75 кгр. или 76.246 товара више сувих, и, како је од шљива, осушених у Главинићевој сушници, ишло највише до 100 ком. у $\frac{1}{2}$ кгр. и просечна цена таквим шљивама, у последње 3 године, била је 32,50 дин. излази: да би српски пољопривредници

у те 3 године на самој разлици у тежини, добили више :

76.246 тавара по 32,50 дин. =
2,477.995 дин.

Свима, који суше шљиве или тргују сувом шљивом, познато је врло добро, да се ретко које године могу шљиве сушити дуже од 30 дана, а прошле године у неким крајевима наше отаџбине, сушене су шљиве само 12 до 15 дана, с тога, што су због кише пре времена опале и пропале. Па и у годинама, кад је време суво и погодно за сушење шљива, пропада велика количина сирових шљива због тога, што се у обичним сушницама не могу на време да осуше.

Из табличног прегледа резултата добивених са оним сушницама, које су у томе прегледу поменуће, види се: да једна наша обична — домаћа — сушница, не може за 30 дана рада да избаци више од $26\frac{1}{2}$ нов. тавара

сувих шљива, докле једна Главинићева сушница са 12 леса онаква као што је она у Суботици, у окр. подринском, може за исто време да избаци $55\frac{1}{2}$ нов. товара. Према томе, са једном Главинићевом сушницом може се, по горњим подацима за месец дана добити 29 нов. товара сувих шљива више но са нашом обичном, а шта то значи и колико односи видићемо одмах:

Нисам могао наћи статистичке податке о броју сушница код нас, јер се, како ми се чини, оне нису ни узимале у рачун при пописима, да би вам могао рећи њихов тачан број, али, ако узмемо најбољи случај, да свака обична сушница може за 30 дана да избаци по 30 нов. товара сувих шљива, па тим бројем поделимо сву количину сувих шљива која је пр. 1899. год. извезена добићемо 13.166 као број сушница, које су пр. године радиле. Може бити да је овај број

нешто већи од правога, који се може сазнати тачним пописом, али сам скоро потпуно уверен: да Србија има најмање 10.000 употребљивих сушница, а то своје уверење оснивам на следећим подацима:

По званичним подацима, добивеним пописом, било је у Босни 1894. год. 39.627 хектара под шљиварима а 5.500 сушница;

Србија, пак, имала је 1899. год. 75.000 хектара под шљиварима, а то је скоро два пута више но у Босни, па је природно да у Србији има и два пута више сушница, а то би било 11.000. У осталом, овај број може да послужи и као доказ: да онај број, који сам ја добио рачуном из количине извезених сувих шљива, није сасвим нетачан.

Ако сад предпоставимо, да би се са сваком сушницом у Србији, да је савршенија, осушило за време док се

шљиве суше, само по 15 тов. више (а не $26\frac{1}{2}$ као што таблични преглед показује), излази да би за прошле 3 године могли осушити и продати сувих шљива најмање још :

$3 \times 10.000 \times 15$ тов. = 450.000 товара, и, ако узмемо за прошле 3 године, као просечну цену 1. товара 26,9 дин. колика је у ствари и била, а да и не водимо рачун о томе што би имали бољу па и скупљу робу за продају, увели би у земљу за горњих 450.000 тов. по 26,9 = **12,105.000** дин. злата.

По подацима у „Табличноме прегледу резултата добивених упоредним сушењима“ излази да се у Главинићевој сушници може за 30 дана осушити више но још једанпут онолико шљива, колико у обичној, али ја ћу се и овде задовољити предпоставком, као и мало час, да она избаци за исто време само $\frac{1}{2}$ више но обична, дакле

по 15 товара, а тај вишак изазива уштеду на радној снази од 1,34 дин. по свакоме товару сувих шљива, која за прошле три год. износи :

1,182.115 товара по 1,34 динара
= 1,584.034 дин.

Из свега што сам вам доведе изнео, излази ово :

Да су нам супнице савршеније но што су, могли смо несумњиво имати само за прошле три године 1897., 1898. и 1899. у производњи сувих шљива следеће користи :

1. Због теже а добро суве шљиве добили би у бољој цени: 9,490.460 д. зл.

2. За већу количину сувих шљива, коју би добили од исте количине сирових, добили би: 2,477.995 „ „

3. За оне количине шљива, које би у року од 30 дана могли осу-

шити у савршенијим
сушницама, а које су
или сасвим пропале или
бачене у кацу, добили би
најмање : 12,105.000 д. зл.

4. Уштедели би на го-
риву најмање : 1,773.172 д. ср.

5. Уштедели би на
радној снази најмање: 1,584.034 д. ср.
*а, кад се све те кори-
сти скупе и искажу ди-
нарима, види се да оне
само за 3 год. износе: 27,430.661 дин.
злата и сребра.*

Као што видите, господо и браћо,
ово је огроман и на први поглед неве-
роватан број, који нам најочигледније
показује : колики и какав ушницај могу
имати на нашу народну привреду и
шакве, на први поглед незнатне ствари,
као што је поправка и замењивање
наше обичне — домаће сушнице за
сушење шљива, савршенијим.

Овим бројем од преко 27 милиуна динара, мислим, најбоље је обележен и значај савршенијих сушница за сушење воћа, за нашу народну привреду у опште, а за наше пољопривреднике посебице.

Кад се ова сума од 27 милиуна подели равномерно на прошле три године, долази на сваку преко 9 милиуна. А колики и какав значај могу имати 9 милиуна динара за народну привреду једне пољопривредне државе, чији се целокупни извоз креће између 50 и 65 милиуна динара, као што је наша отаџбина, цените ви сами, а мени дозволите да напоменем само толико: *да би и у много богатијим државама но што је Србија, био велики грех не водити рачуна о толиким милиунима.*

Али господо и браћо, осим неопсредних користи од савршенијих сушница, које сам вам доведе изнео, има

доста и посредних, па ми дозволите да вам од њих само две предочим :

И држава и Срп. Пољопр. Друштво са својим подружинама, и појединци, прионули су живо око подизања воћарства, и наше свеже воће, међ којим шљива заузима најугледније место, извози се од неколико година на овамо све више и више, тако, да га је пр. 1899. год. извезено за 1,286.336 дин., 1895. год. извезено га је само за 451.504 и сваке је идуће године извоз стално растао док се, на послетку пр. године није утростручио. Али, сирово воће може се корисно извозити само из крајева који нису сувише удаљени од железнице, Саве и Дунава, а наша отаџбина изобиљује извреним воћарским положајима, који се једино за воћњаке могу употребити, са којих се сирово воће скоро не може ни преносити до железнице и река.

Прошле године видео сам поједине шљиваре у којима су подигнуте сушнице на 4—5 разних места, и ако сваки наш пољопривредник добро зна: да је много боље и економичније за рад, кад су сушнице подигнуте једна поред друге. Те су, пак, сушнице морали подићи на неколико места једнога и истога воћњака с тога, што је земљиште јаругама испреламано тако, да се сирове шљиве без великих напора и штете не могу сносити на једно место. Може ли, према овоме бити говора о томе, да се из оваквих крајева извозе сирове јабуке и крушке, и ако оне пре подносе пренос на већа остојања но шљиве, и ако би се сирово воће иначе најбоље исплаћивало. Ја сам мишљења да не може, и онда нам не остаје ништа друго, но да се благовремено, и то што пре откријашељимо и са сушењем јабучастога воћа, које се такође доста троши, тражи и добро

плаћа. Сушнице у којима се шљиве суше, могу се употребити и за сушење свега осталогa воћа и поврћа, и, кад их будемо и за то употребљавали боље ћемо их искористићавати, јер се сада, као што је познато, употребљавају само 30—40 дана а сво остало време преко године стоје неупотребљене.

Дакле, савршеније сушнице нуде нам прилику за израду још једнога трговинскога производа, а то је: *сува јабука и крушка*.

Многи пољопривредници, који су подигли Главинићеве сушнице и у њима прошле године шљиве сушили, сматрају им, како ми по њиховим извештајима изгледа, као најбољу особину: знатну уштеду у гориву, и ако је ова, као што сте видели, изражена динарима, знатно мања од осталих; али ми тај њихов суд даје згодан повод, да вам обратим пажњу

употребити толико суво дрво и грање, које иначе по нашим шумама шрули и пропада, а сачуваће се много младо и здраво дрво наших планина и забрана.

За прошле 3 године оборено је и сагорено у Србији за сушење шљива преко 886.586 кубних метара сировога дрвета.

После свега, што сам вам доведе изнео, напоменућу још: да Главинићева суница неће стати пољопривредника, кад је на време гради више од 300 до 350 дин. а ако се узме у рачун кров старих сушница, који се увек скоро сав може употребити, онда 200 до 250 дин. а ево какве се користи могу од ње имати одмах прве године, ако се рационално употреби:

1. Кад се са њом и најгоре рукује, може да избаци за 30 дана 45 тов. сувих шљива, и на свакоме тов.

може се добити због боље робе по 7 дин. више, а то чини: $45 \times 7 =$ 315,00 д.

2. На избачених 45 тов. сувих шљива, уштеђује се на гориву: $45 \times 1,50 =$ 67,50 д.

3. На 45 тов. сувих шљива износи уштеда на радној снази $45 \times 1,35 =$ 60,30 д.

4. На осушених 45 тов. добива се $45 \times 6,45$ кгр. = 290 кгр. = 2,9 тов. више сувих шљива од исте колич. сирових, и по просечној цени од 26,9 дин. износи 2,9 тов. $\times 26,90$ дин. = 78,10 д.

а све ово износи динара: 520,90 д.

Осим тога, овоме треба додати још:

5. Што би сваки, са Главнићевом сушницом, могао добити за 30 дана по 15 тов. сув. шљива више но са обич-

ном, а то чини 15 тов. ×
 26,90 дин. = 403,80 д.

и, кад се обе ове суме са-
 беру добива се: 924,70 д.

Као што видите, господо, сам ви-
 шак у бољој цени, више добивеним
 сувим шљивама од исте количине си-
 рових шљива, уштеда на гориву и
 радној снази износи: 520,90 дин. за
 једну годину, а то је скоро два пута
 онолико колико сушница стаје, дакле,
 она се већ прве године исплаћује са
 свим.

*

Господо! Бићу задовољан и сма-
 траћу да сам испунио једну скромну
 дужност, и као члан Срп. Пољоприв-
 редног Друштва и као син ове наше
 благословене земљице, ако сам дана-
 шњим предавањем бар колико толико
 успео да вас уверим о несумњивим
 користима које наша народна привреда
 у опште, а пољска посебице, могу
 имати од савршенијих сушница за

сушеће воћа, а нарочито шљива, и о томе, да је врло потребно, да сваки од нас, који с нарочом долази у додир, ушиче на пољопривреднике да своје досадашње, обичне сушнице, што пре замењују савршенијим — рационалнијим.

Министарство Народне Привреде и Српско Пољопр. Друштво, учинили су од своје стране што су могли, да се наши пољопривредници на раду упознаду с Главинићевом сушницом, као савршенијом и за наше прилике подесном, те је њиховом помоћу у 1898. и 1899. год. подигнуто у главним шљиварским крајевима 6 сушница. Пољопривредници тих крајева имали су прилике претпрошле а нарочито прошле године, да се на њима, а и осталима, које су поједини напреднији пољопривредници о властитоме трошку подигли на својим имањима, лично увере о томе: да ли Главинићева суш-

ница што год вреди, и ако је прошла година била врло неподесна за сушење шљива, и ако се, нарочито у почетку сушења, доста грешило у раду са новим сушницама.

Прошле године сушене су шљиве на 80 Главинићевих сушница, па, и ако то није ни сто двадесети део свих сушница у Србији, ја сам тим бројем врло задовољан, јер је то, за наше прилике, и сувише велики успех за две године.

Случај је донео, да је прва сушница Главинићеве конструкције, која је подигнута у народу, благодарећи усталаштву Пожешке Подружине Срп. Пољопр. Друштва и новчаној помоћи Срп. Пољопр. Друштва и Класне Лутрије, саграђена у месту, у коме је рођен ослободилац Србије *Милош Велики*, и ја сам слободан, да то сматрам као добар знак за замењивање наших обичних — несавршених сушница, са-

вршенијим, и за поправку наше производње сувих шљива.

Господо и браћо ! Ако сте се из мога данашњег предавања уверили о користима, које могу имати од савршенијих сушница произвођачи сувих шљива и народна привреда наша, ја вас молим : *саветујте и помажите српске пољопривреднике да што пре замењују своје обичне, несавршене сушнице, бољима — савршенијима.*

Ви, пак, господо трговци, који извозите српску суву шљиву на страна тржишта, можете учини врло много за ову ствар, јер ће вас произвођачи много радије послушати но нас чиновнике. Угледајте се у томе на поштовајога старину г. Н. Крсмановића и пок. Р. Шараноса, којима се има много благодарити : што је сушење шљива у Србији одомаћено и толико се развило, да је сува шљива постала врло важан извозни артикал. Они су, како

ми је причано, доводили у своје време нарочите људе из Босне који су прве сушнице у Србији градили и показивали како треба у њима шљиве сушити.

Њима је за то достојну хвалу одао још 1884. год. поштовани председник Срп. Пољопр. Друштва г. М. Савић, у „Тежаку“ од те год, а нека им је за то хвала и слава и од мене овом приликом.

Ја би вам могао још много говорити о томе, шта би све требало саветовати нашим произвођачима сувих шљива, па да од свога труда виде што више користи, јер и најсавршеније сушнице, саме за се, нису довољне за добивање врло добре робе, али се бојим да вас нисам већ и са овим и сувише забавио, с тога ћу да завршим с молбом да примите моју топлу захвалност на пажњи коју сте ми поклонили, и стрпљењу, с којим сте ме до краја саслушали.

